



UGSEAD

Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi
International Journal of Research in Fine Arts Education

<http://ugsead.penpublishing.net>

PENACADEMIC



Resim-iş Eğitimi Alanında; Pedagojik Formasyon ve Lisansüstü Eğitim ¹

Pedagogical Formation and Graduate level education in Fine Art Education

Melek GÖKAY

Necmettin Erbakan Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi

Geliş Tarihi: 03 Aralık 2021

Kabul Tarihi: 23 Aralık 2021

Çevrimiçi Yayın Tarihi: 28 Aralık 2021

Anahtar kelimeler:

Güzel sanatlar eğitimi, Pedagojik eğitim,
Lisansüstü eğitim, Eğitim deneyimleri

ÖZET

Ülkelerin sanat ve kültür ortamına etki eden, estetik bilincin oluşturulmasına yön veren “Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin” lisans eğitimleri ve aldıkları pedagojik formasyon dersleri bu mesleğin temelidir. Bu alanda sunulan lisansüstü programları, “Görsel Sanatlar Öğretmenliği” eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir. Bu eğitimin daha da başarılı olması için bu alandaki uygulamaları ve yenilikleri kapsayan birçok araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Burada sunulan çalışmanın amacı Görsel Sanatlar alanında verilen pedagojik formasyon eğitiminin durumunu ve sorunlarını; ayrıca “resim-iş eğitimi” alanında verilen lisansüstü eğitiminin, üniversitelerdeki durumunu ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında sunuş sırasında özetlenen kişisel deneyimlerime ek olarak, alanyazındaki ilgili içerikler de incelemeye alınmıştır. Çalışma içeriğinde, ülkemizdeki üniversitelerin Görsel Sanatlar Öğretmenliği, bölüm internet-sayfaları taranmış, elde edilen bilgiler özetlenerek, konunun daha detaylı olarak incelenmesi gerektiği vurgulanarak, önerilerde bulunulmuştur.

© UGSEAD All rights reserved

Received: 3 December 2021

Accepted: 23 Decdember 2021

Online Release: 28 December 2021

Keywords:

Fine art education, Pedagogical
education, Graduate educations,
Experience in education.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

“Visual art teachers” have influences on art & cultural environments of countries. They have roles in aesthetic awareness of societies. Their undergraduate education and pedagogical formation courses which have been obtained in this education are the basis of the Visual Art Teaching. Graduate education supplied by “Visual art departments” has also particular prominences in this education system. In order to improve and obtain development in this profession, it is necessary to conduct further researches covering practices and innovations in this field.

The Purpose of The Study

The aim of the study presented here is analysing the circumstances and problems of pedagogical formation education in the field of Visual Arts Education. It is also aimed to reveal the situation of postgraduate education in the field of "Fine art education" in universities.

Method

In order to explain aimed study; the relevant contents in the literature were examined in addition to my personal experiences, summarized during the scheduled presentation. In the content of this research, the web pages of the “Visual art education department” of the universities in Turkey were scanned and the information obtained was summarized here. Necessary suggestions were made and it was emphasized then that the subject should be examined in more comprehensively.

Findings

When the course contents of the graduation programs required for the appointment of a “Visual Arts Teacher” for the schools in MEB (Ministry of National Education) system and the courses taken in the pedagogical formation education have been examined, it was

¹ Bu makale 27-30 Ekim 2021 tarihlerinde yapılan XIV. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Eğitim Fakültelerinde Görsel Sanatlar Eğitiminin Yeri, Önemi ve Sorunları Paneli’ndeki sunumun genişletilmiş halidir.

determined that there are important differences between them. Pedagogical formation education in “Visual art teaching” have different content, subjects, such as; artistic development in children, children’s painting features, artistic creativity, museum education etc. When the application requirements for the graduate programs of “Fine art department” of universities are examined, it is seen that distinctive conditions are also added in addition to the general admission preconditions, requirements.

When these programs are revealed in detail, it is seen that some programs offer an "art" based education instead of "art education" base. Some of these programs do not have even “art education” related graduate level courses at all. Some programs have graduate level courses which do not overlap with the relevant program or they are not arranged in a way that they should be in graduate schools. Additionally, when the graduate courses of these programs were examined, it was seen that some of them were similar to the courses taken in undergraduate education.

Therefore, it should be stated here that, further studies must be carried out to increase the quality of *Fine Art Teachers* in the field of Art Education.

Results

i) There is no need to open a pedagogical formation training program in Visual Art Teaching. Because, the number of candidates, students, which have been educated in the undergraduate programs of Education Faculties related to Visual Art Education is very high.

ii) It may be appropriate to impose a certain requirement ratio (percentage) on the selection of “arts education” courses in graduate education (in Fine art graduate programs).

iii) Teachers who have continued or completed their graduate education in Fine art education could be employed to perform projects related to their fields by assigning a role in “MEB-Project development studies”.

iv) In Fine Art graduate programs, advisers could be more sensitive to ensure that the subjects of the graduation (MSc, PhD etc.) thesis are more contemporary and up-to-date in the field.

v) If it is desired to increase the quality of education, good practices and results in teacher education should also be examined as well as the development of the programs.

vi) Evaluations and deeper studies should be carried out to increase the quality of undergraduate & graduate education programs in Fine Art Education to find different improvements in teaching programs without ignoring the current conditions around.

Giriş

Ailede başlayan eğitim planlı ve programlı olarak okulda devam eder. Okulda devam eden bu eğitimin kalitesini büyük oranda öğretmenler oluşturur. Bu nedenle kalitenin artırılması öğretmen eğitiminin niteliğinin artırılması ile doğru orantılıdır. Ülkenin sanat ve kültür ortamına etki eden, estetik bilincin oluşturulmasına vb. yön veren “Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin” lisans eğitimlerinin yanısıra pedagojik formasyon eğitimi ve üniversitelerin bu alandaki lisansüstü programları önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı Görsel Sanatlar alanında verilen pedagojik formasyon eğitiminin durumunu & sorunlarını; Resim-iş Eğitimi alanında verilen lisansüstü eğitiminin durumunu ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında bu sunuş sırasında özetlenen kişisel deneyimlerime ek olarak, alanyazındaki ilgili içerikler de eklenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ülkemizdeki üniversitelerin internet-sayfaları taranmış elde edilen bilgiler özetlenerek, konunun daha detaylı olarak incelenmesi gerektiği konusuna vurgu yapılmıştır.

Görsel Sanatlar Öğretmenliği Pedagojik Formasyon Eğitimi

Öğretmen eğitimi programları incelendiğinde alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür alanlarına göre öğretim yapıldığı görülmektedir. Burada amaç, öğretmenlerin öğrencilerini geleceğe daha iyi nasıl yetiştirecekleri, onların öğrenci öğrenme ortamlarını tasarlamaları, alan bilgisine hakim olmaları,

teknolojiyi iyi kullanmaları vb. şeklinde devam etmektedir. Bu eğitim, öğretmen adaylarının nasıl bir öğretmen olacağı ile yakından ilgilidir. Çünkü bir ülkeyi şekillendiren, “yapılan binalar” değil içindeki “insanlardır”. Bu nedenle öğretmenlik mesleği geleceği şekillendiren meslek olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde 1848 yılından itibaren öğretmen yetiştirme konusunda farklı kurumlarda, farklı programlarla eğitimler verilmiş ve yapılan yeniliklerle, (değişimlerle) bazen yap-bozlar da yaşanmıştır. Özellikle ülkemizdeki öğretmen ihtiyacı ve öğretmenlerin istihdamları konusunda uygulanan farklı hükümet politikaları, bazen öğretmen yetiştirmede de sorunlara yol açabilmektedir. Günümüzde öğretmen yetiştirme sistemimiz incelendiğinde, Eğitim Fakültelerinde verilen eğitimin yanı sıra, üniversitelerin farklı fakültelerinden ve eğitim programlarından mezun olan kişilere veya öğrenimlerine devam eden öğrencilere kısa süreler kapsamında verilen “pedagojik formasyon eğitimi” ile onların da öğretmen olarak istihdam edildikleri görülmektedir.

İlgili yayın ve araştırmalar incelendiğinde farklı öğretmenlik alanlarında pedagojik formasyon eğitiminin yeterliği, yöntemi, sorunları, bu eğitimi alan öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri, mesleğe yönelik tutumları, motivasyonları, aldıkları eğitime dair görüşleri vb. konularda pek çok araştırma yapılmasına karşın, formasyon eğitimi alan veya almakta olan görsel sanatlar öğretmen adayları ile ilgili sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu yayınlar içinde ele alınan Dilmaç & Salman (2017), ve Katurancı (2016; 2017) nın yayınları; görsel sanatlar öğretmenliği içeriğinde pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerinin mesleğe ilişkin yeterlikleri, tutumları ve görüşleri üzerinedir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Talim Terbiye Kurulu’nun öğretmenlik alanları, atama ve ders okutma ile ilgili internet-sayfasında, 20 Şubat 2014 tarihli ve 9 sayılı kararı ve en son 22 Şubat 2021 tarihli atama listesi incelendiğinde; üniversitelerde, lisans seviyesinde eğitim veren 277 farklı programın öğrencileri veya mezunları, üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde ek olarak verilen *pedagojik formasyon eğitimi sertifika programlarına* başvuru yapabilmektedir. Burada özellikle üzerinde durulması gereken bir başka konu; MEB’de uygulanan öğretmen atanmalarına esas olan 94 farklı “alan” bulunmasıdır, (MEB, 2021).

Eğitim fakültesi mezunları dışındaki fakülte mezunlarının da öğretmen olarak istihdam edilmelerinin gerekçeleri; bazı alanlarda öğretmen ihtiyacının karşılanamaması, Fen Edebiyat Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi mezunlarının işsizlik sorunudur denilebilir. Bazı alanlar için pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olduğu anlaşılabilir çünkü bazı alanlarda örneğin, *Harita, Tapu-Kadastro, Denizcilik/Gemi Yönetimi* gibi alanlarda Eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirilmemektedir. Fakat çok sayıda mezun veren *Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı* bulunmasına rağmen, “*Görsel Sanatlar Öğretmeni*” atamalarında farklı alanlardan atama yapılması doğru bir planlamanın yapılmadığını göstermektedir. Görsel Sanatlar Öğretmeni atama tablosu incelendiğinde (Tablo 1) yedi farklı üniversite programından atama yapıldığı görülmektedir. Bu Tablo incelendiğinde sanki ülkemizde yeterli sayıda “*Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı*” bulunmadığı, bu anabilim dalından mezun olan öğretmen aday sayısının, atama için yeterli olmadığı gibi bir izlenim çıkmaktadır. Bu uygulamalar Resim iş Eğitimi Anabilim Dalı’nda eğitim gören öğrencilerde düş kırıklığı ve motivasyon düşüklüğü yaratmaktadır. Bu kaos da öğretmenlik alanının tercih edilmemesine kadar gitmektedir.

Tablo 1.

Görsel sanatlar öğretmeni atama durumu (MEB, 2021b).

| ATAMAYA ESAS OLAN ALAN | MEZUN OLDUĞU YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMI/FAKÜLTE | OKUTACAĞI DERSLER |
|------------------------|---|-------------------|
|------------------------|---|-------------------|

| | | |
|--|--|---|
| GÖRSEL SANATLAR (Değişik: 14/08/2014 tarih ve 74 sayılı TTKK) (Değişik: 18/08/2015 tarih ve 74 sayılı TTKK) (Değişik: 18/09/2015 tarih ve 89 sayılı TTKK) (Değişik: 13/06/2018 tarih ve 89 sayılı TTKK) (Değişik: 09/08/2018 tarih ve 101 sayılı TTKK) (Değişik: 12/09/2018 tarih ve 122 sayılı TTKK) | 1. Resim Öğretmenliği, 2. Resim - İş Öğretmenliği, 3. Resim (*), 4. Geleneksel Türk Sanatları (*), 5. Geleneksel Türk El Sanatları (*), 6. Görsel Sanatlar Bölümü (*), 7. Resim Anasanat Dalı (*), 8. Heykel (*), | *Görsel Sanatlar, *Sanat Tarihi, *Görme Engelliler Okulları Modelaj-iş, *Güzel Sanatlar Liselerinin Görsel Sanatlar alanı ile ilgili dersleri, *Diğer alanların Görsel Sanatlar ile ilgili dersleri, *Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar v.b) (Ortaokul), *Ebru, *Özel eğitim programının uygulandığı özel eğitim okul ve sınıflarında okutulan görsel sanatlar ve el becerileri. |
|--|--|---|

Son yıllarda Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Eğitimi lisans programına öğrenci alımında üniversiteye giriş sınavının ilk basamağını oluşturan TYT den 800 bininci başarı sırası zorunluluğu gibi bir kıstasın olması ile Güzel Sanatlar Fakültelerine başvuru sayısının çok daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi mezunlarından yukarıda bahsedilen TYT barajını aşabilen öğrenci sayısının, ilgili liselerin mezun sayısına oranının düşük olması ayrıca düşündürücü bir durumdur. Bu konu üzerinde derinlemesine, eğitim içerikli bir araştırmanın yapılması önemlidir. Bu sınavdan barajı geçemeyenler nasıl olsa pedagojik formasyon eğitimi ile öğretmenlik hakkını elde edebileceğini bilerek Güzel Sanatlar Fakültelerine kayıtlarını yaptırmaktadırlar. Bu handikap eğitimde istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu uygulamanın öğretmen olma hakkını elde edebilmek için kullanılan en kısa yol olduğu ile ilgili yaygın kanı bulunmaktadır, fakat formasyon eğitimi alanlardan KPPS sonucuna göre Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak kaç kişinin atandığı da özellikle üzerinde durularak araştırılması gereken bir konudur.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) pedagojik formasyon eğitimi programının hangi üniversiteler tarafından verileceğini, bu programla ilgili genel kural ve çerçeveyi ilan etmektedir. “*Üniversitelerce Uygulanacak Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programına İlişkin Çerçeve Usul ve Esaslar*” çerçevesinde bu programın genel yapısı oluşturulmuş bazı kararlar üniversite senatolarına bırakılmıştır (YÖK, 2021). Örneğin; toplam 10 ders ve 2 yarıyıldan oluşan Pedagojik formasyon ücreti, YÖK'ün belirlediği şekilde Eğitim Fakülteleri için tespit edilen İkinci Öğretim Öğrenim Ücretinin en fazla üç katına kadar olabilmektedir. Ancak bu ücret üniversitelere göre değişiklik göstermektedir. Yine bazı üniversiteler kabul için belirli “not ortalaması” isterken, örneğin Gazi Üniversitesi 4'lük not sisteminde en az 2,75 notunu zorunlu tutarken, Necmettin Erbakan Üniversitesi ön kayıttaki başvurularda adayın not dökümünü isteyerek en yüksek nottan başlayarak sıralama yapmakta, kontenjana göre öğrenci yerleştirmektedir.

İdeal görsel sanatlar öğretmeni kimdir, nitelikli görsel sanatlar öğretmeni nasıl olmalıdır? Sadece Tablo 2’de listelenen ek derslerle mi öğretmenlik yetisi oluşur? Bu sorular ilgili eğitimcilere sorulduğunda, genel kanının ve verilecek cevabın “hayır” yönünde olacağını düşünüyorum. İki dönemlik bu ders programı, içerik ve süreç yönünden yetersiz kalmaktadır. Eğitim Fakültelerinin 4 yıllık öğretim programı incelendiğinde de bu durum daha net anlaşılacaktır. Lisans programların genelinde toplamda 14 adet Meslek Bilgisi (MB), 6 adet seçmeli Meslek Bilgisi dersi yer alırken Formasyon Eğitimi programında ise toplamda 7 adet Meslek Bilgisi dersi bulunmaktadır. Buna rağmen Öğretmenlik Uygulaması dersi, ders süresinin daha önce uygulanan programlara göre artmış olması olumlu bir yaklaşımdır. Bir diğer olumlu yön ise YÖK ve MEB tarafından uygulanan yeni Pedagojik Formasyon Usul ve Esaslarında Öğretmenlik Uygulaması ve ders muafiyetlerinin kaldırılmasıdır. Daha önceki yıllarda açılan formasyon eğitimi programlarında, bir yerde görev yapan (Halk eğitim merkezlerinde, Belediyelerin kurslarında vb.) öğretmen adayları Öğretmenlik Uygulaması dersinden muaf olmuşlardı.

Tablo 2.

2021-2022 Eğitim-Öğretim Dönemi pedagojik formasyon eğitimi sertifika programında yer alan dersler, (YÖK, 2021).

| Dersler I. Dönem | Teorik | Uygulama | Kredi |
|----------------------------|--------|----------|-------|
| Eğitime Giriş | 3 | 0 | 3 |
| Öğretim İlke ve Yöntemleri | 3 | 0 | 3 |
| Sınıf Yönetimi | 2 | 0 | 2 |

| | | | |
|---------------------------------|-----------|----------|-----------|
| Özel Öğretim Yöntemleri | 3 | 0 | 3 |
| Öğretmenlik Uygulaması I | 1 | 6 | 4 |
| Toplam | 12 | 6 | 15 |
| Dersler II. Dönem | | | |
| Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme | 3 | 0 | 3 |
| Eğitim Psikolojisi | 3 | 0 | 3 |
| Rehberlik ve Özel Eğitim | 3 | 0 | 3 |
| Öğretim Teknolojileri | 2 | 0 | 2 |
| Öğretmenlik Uygulaması II | 1 | 6 | 4 |
| Toplam | 12 | 6 | 15 |

Çocuğu tanımayan sadece yetişkinlere hobi eğitimi şeklinde verilen bir kursun eğitimciliği ile öğretmenlik çok farklıdır. Bunun yanında Öğretmenlik Uygulaması dersi ile ilgili bir diğer sorun ise bu dersin 1 (bir) saatlik teorik kısmı için bazı üniversitelerde alanda yeterli sayıda öğretim elemanının bulunmaması sebebiyle başka alandaki öğretim elemanlarının bu dersi vermesidir. Alanı bilmeyen bir eğitimcinin gerekli rehberliği başarıyla yapamayacağı bilinen bir gerçektir. Bu soruna ek olarak pedagojik formasyon eğitiminde dersleri yürütecek öğretim elemanı seçimi de önem arz eden bir konudur. Alan eğitimi konusunda eğitimi olmayanların, ilgili alanda yeterli bilgisi olmayan bazı öğretim elemanlarının ilgili dersleri yürüttükleri de bir gerçektir.

Ayrıca Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı'nda lisans eğitiminde, öğretmen yetiştirmede önemli bir yere sahip olan "Görsel Sanatlar Öğretimi-1" ve "Görsel Sanatlar Öğretimi-2" dersi 2 dönem olarak yer alırken Pedagojik Formasyon eğitiminde bu dersin karşılığı olan Özel Öğretim Yöntemleri dersi ise sadece bir dönem 3 saat olarak programda gösterilmiştir. Yine Müze Eğitimi, Çocukta Sanatsal Gelişim gibi alan eğitimindeki önemli dersler formasyon programında yer almamaktadır. Görsel sanatlar eğitiminin, çocukta sanatsal gelişim, çocuk resmi özellikleri ve sanatsal yaratıcılık gibi konularda bilgi eksikliğine sahip öğretmenler tarafından yürütülmesi, çocukların ve gençlerin eğitiminde olumsuz durumlara yol açabilmektedir. Sadece bu dersler değil Eğitim Fakültelerinde Lisans eğitiminde görsel sanatlar öğretmen adayları teorik ve uygulamalı dersler kapsamında öğrenirken aynı zamanda konuların çocuklara nasıl öğretileceğini de öğrenmektedir. Neyi, nasıl ve niçin öğreteceğini bilmeyen kuram ve uygulamayı içselleştiremeyen öğretmen adaylarının yetiştirilmesi istenmeyen bir durumdur. Genel olarak yukarıda verilen örneklerden yola çıkıldığında MEB Görsel Sanatlar Öğretmen ataması için istenen mezuniyet programlarının ders içerikleri ve pedagojik formasyon eğitiminde alınan dersler incelendiğinde büyük farkların ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin, Geleneksel Sanatlar Bölümü öğrencisi çocuğun sanatsal gelişimini, görsel kültürü, resim tekniklerini vb. bilmeden Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaokul ve lise Görsel Sanatlar Dersi programlarını nasıl yapılandırarak ve uygulayacaktır, bu sorulması ve cevap verilmesi gereken önemli bir ayrıntıdır. Fakat bazı ortaokul ve lise özel okul yönetimlerince Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı mezunları yerine özellikle Güzel Sanatlar Fakültesi mezunlarının tercih edildiği deneyimlediğim olaylardandır. Genel olarak bu durumun "sanat eğitiminin" amacının, daha fazla sayıda sanat yapıtı yaratılması olarak algılanmasından kaynaklanmakta olduğu düşüncesini taşımaktayım.

Öğretmen eğitimi ile ilgili yayınlar incelendiğinde öğretmenlerin, etkili öğretim yapabilmeleri için öğrencilerin öğrenme stil ve şekillerini iyi bilmenin yanı sıra onların zihinsel, duygusal, sosyal ve kişisel gelişimlerini destekleyecek etkinliklerle dolu öğrenme-öğretme süreçlerini tasarlayıp uygulayabilmeleri üzerinde durulduğu görülecektir. Bu bağlamda öğretmenlerden öğrencilerini iyi tanımları, konu alanına hâkim olmaları, öğrenme ve öğretme stratejileri ile ilgili ilkeleri, yöntemleri ve teknikleri çok iyi bilmeleri, çok çeşitli materyal ve malzemeleri kullanarak öğrenmeyi zenginleştirebilmeleri, teknolojiyi kullanabilmeleri vb. davranışları göstermeleri istenmektedir. Yükseköğretim programlarının standartlaştırılması ve niteliğinin artırılmasına yönelik olarak uygulanan Bologna süreci kapsamında öğrenme çıktılarına, içeriğine ve ölçme değerlendirme uygulamalarına önem verilirken, Avrupa Yeterlikler Çerçevesi, Türkiye Yeterlikler Çerçevesi, Eğitim Fakülteleri Öğretmenlik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAD) ile akredite olma çalışmaları yapılırken pedagojik formasyon eğitimi ile görsel sanatlar öğretmeni yetiştirme uygulamaları uyuşmamaktadır. Herkesin bildiği gibi bir ülkenin eğitim kalitesini belirleyen değişkenlerden birisi de öğretmenlerdir. MEB (2017) tarafından hazırlanan

“Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin” 3 yeterlik alanından biri olan “mesleki beceri yeterlik alanı” başlığı öğretmenin sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarıyla ilgili eğitim öğretimi planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme ile izleme ve değerlendirme yeterliklerini kapsamaktadır. Sadece birkaç teorik dersin çok kısa sürede verilmesiyle bu yeterliklerin sağlanamayacağı aşikardır.

Ekinci ve Öter’in 2010 yılında hazırladıkları Finlandiya’daki eğitim sistemi ve öğretmen yetiştirme ile ilgili rapor bize bazı ipuçları verecektir. Araştırmalarında öğretmenliğin ülkede saygın mesleklerin başında geldiği, öğretmen yetiştirme sisteminin zorlu ve yoğun bir öğretim sürecine ve araştırma temelli bir yapıya sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu ülkede öğretmen adayı seçimi için belirlenen nitelikler şu şekildedir. Giriş sınavında başarılı olan öğrenciler direkt olarak eğitim fakültelerine alınmazlar. Adaylar yazılı giriş sınavı, yetenek testi, bireysel mülakat ve grup tartışmasının gözlenmesi aşamalarını içeren bir seçme sistemine tabi tutulur. Bu grup tartışması ve mülakat sınavında amaç adayların öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını belirlemeye çalışmaktır. Diğer ülkelerde de öğretmen yetiştirme ile ilgili pek çok farklı uygulamalar bulunmaktadır. Buna göre eğitimde kalitenin artması isteniyorsa programların geliştirilmesi kadar öğretmen eğitiminde iyi uygulamalar ve sonuçları incelenmeli, temelde kendi ülke gerçeklerimiz göz ardı edilmeden öğretmenlik programlarına giriş konusunda farklı çözüm yollarının bulunması için çalışmalar yapılmalıdır.

Resim-iş Eğitimi’nde Lisansüstü Eğitim

Bu bölümde eğitim sistemi içerisinde en üst düzeydeki eğitim basamağını oluşturan yüksek lisans ve doktora eğitiminin Resim-iş Eğitimi Anabilim Dallarındaki durumu ortaya konmaya çalışılacaktır. Lisansüstü eğitim, alanyazında lisans eğitiminden daha derinlemesine uzmanlaşma olanağı sağlayan, mesleki yetkinlikler ve akademik beceriler kazandıran kariyer gelişiminde zorunlu olmayan eğitim programları olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda öğretmenlik alanlarına yönelik lisansüstü eğitim programlarının artmasıyla birlikte, lisansüstü eğitim yapan öğretmen sayılarında da artış olduğu bazı kaynaklarda dile getirilmiştir. Fakat deneyimlediğim kadarıyla KPSS ile öğretmen atamalarında sayının az olmasından dolayı atanamayan öğretmen adayları yüksek lisansa yönelmektedir. Doktora programlarında ise öğretmen ve akademik kariyerinde Araştırma Görevlisi olanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Aktan’ın (2020) belirttiği gibi Türkiye’deki öğretmenlerin yaklaşık %7’si yüksek lisans mezunu, yüzde % 0,1’i ise doktora mezunudur. Avrupa’da ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmen oranı, Avusturya’da %59, Belçika’da % 84, Polonya’da % 94, Slovakya’da % 96’dır. Bu sayılara göre öğretmenlerimizden lisansüstü eğitimini tamamlayan sayısı diğer ülkelere göre çok azdır.

Alanımızla ilgili görsel sanatlar öğretmenliğine yönelik yapılan lisansüstü eğitim, alandaki uygulamalar ve mesleki çalışmalar arasında bağlantı kurması ve öğretmenlerin mesleki gelişimini sağlaması nedeniyle önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı Lisansüstü eğitim veren üniversitelerin internet sayfalarından Ders Bilgi Paketleri incelenmiştir. Bu inceleme çok geniş kapsamlı (çok veri içerikli) olduğu için, burada sadece bazı üniversitelerden örneklemeler yapılarak konu sunulmuştur. Buna göre üniversitelerin çoğunluğunun Lisansüstü eğitimlerinin ne kadar süredir devam ettiği, ne zaman başladığı ile ilgili bilgiler yerine, Lisans eğitimlerinin kısa tarihi geçmişini yazdıkları görülmüştür. Bu nedenle lisansüstü eğitimlerinin geçmişleri hakkında net bir bilgi hepsinde yoktur. Bunun yanında internet üzerinden gerçekleştirilen taramalarda bazı lisansüstü programlarının oluşturulması, yapılandırılması, ders içerikleri, güncel derslerin erişimine ilişkin bilgi eksiklikleri bulunmaktadır. Üniversitelerde Resim-iş Eğitimi Lisansüstü programları daha önceleri Sosyal Bilimler Enstitüsü içerisinde yer alırken “Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nün” kurulması ile bu Enstitülerde eğitime devam edilmiştir. Fakat hala bazı üniversitelerde, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde olduğu gibi “Sosyal Bilimler Enstitüsü” içinde yer almaktadır. Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü’ ne ek olarak örneğin, Bartın Üniversitesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde olduğu gibi “Lisansüstü Eğitim Enstitüsü” adı altında yapılanmaya gidildiği de görülmektedir. Resim-iş Eğitimi alanında lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi veren Üniversiteler aşağıdaki tabloda (Tablo 3) belirtilmiştir. Fakat Öğretim elemanlarının sayısının yeterli olma durumuna göre yeni programlar açılmakta veya kapatılmaktadır. Bu konuda YÖK kararları da zaman zaman değişmektedir.

Lisansüstü Eğitime Kabul Şartları

Üniversitelerin Resim-iş Eğitimi Lisansüstü Programlarına başvuru şartları incelendiğinde genel kabul şartlarının yanısıra özel şartların da eklendiği görülmüştür. Örneğin; Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, başvuruda Eğitim Fakültelerinin Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı Lisans programından mezun olma şartı koymuşlardır. Dokuz Eylül Üniversitesi bu şarta ek olarak Güzel Sanatlar Fakültesi mezunlarından formasyon eğitimini tamamlayanların da başvurusunu kabul etmektedir. Dicle Üniversitesi gibi bazı üniversiteler Güzel Sanatlar Fakültesi mezunu olanların da başvurusunu kabul etmektedir. Bu durum, bana göre büyük bir sorunu yansıtmaktadır. Çünkü eğitim ve öğretmenlik konusu üzerinde önemle durulması gereken bir konuyken “sanat eğitimi” konusunda hiçbir fikri olmayan adaylar programlara kabul edilmektedir. Resim-iş Eğitimi Lisansüstü programlarına Güzel Sanatlar Fakültelerinden başvurular kabul edilirken Güzel Sanatlar Fakültelerinin Lisansüstü programlarının pek çoğuna Resim-iş Eğitimi mezunları kabul edilmemektedir.

Tablo 3.

Resim-iş Eğitimi alanında açık olan lisansüstü programlar.

| | Üniversiteler | Yüksek Lisans | Doktora |
|----|---------------------------------------|---|---|
| 1 | Abant İzzet Baysal Üniversitesi | ✓ | -- |
| 2 | Adıyaman Üniversitesi | -- | -- |
| 3 | Aydın Adnan Menderes Üniversitesi | ✓ | -- |
| 4 | Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi | -- | -- |
| 5 | Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi | -- | -- |
| 6 | Aksaray Üniversitesi | ✓ | -- |
| 7 | Anadolu Üniversitesi | ✓ | ✓ |
| 8 | Atatürk Üniversitesi | ✓ | -- |
| 9 | Bartın Üniversitesi | ✓ | -- |
| 10 | Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi | ✓ | -- |
| 11 | Uludağ Üniversitesi | ✓ | ✓ |
| 12 | Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi | ✓ | -- |
| 13 | Çukurova Üniversitesi | ✓ | -- |
| 14 | Dicle Üniversitesi | ✓ | -- |
| 15 | Dokuz Eylül Üniversitesi | ✓ | ✓ |
| 16 | Ege Üniversitesi | ✓ | -- |
| 17 | Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi | ✓ (Atatürk Üniversitesi ile ortak program) | -- |
| 18 | Fırat Üniversitesi | -- | -- |
| 19 | Gazi Üniversitesi | ✓ | ✓ |
| 20 | Giresun Üniversitesi | -- | -- |
| 21 | Harran Üniversitesi | -- | -- |
| 22 | Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi | -- | -- |
| 23 | İnönü Üniversitesi | ✓ | -- |
| 24 | Kastamonu Üniversitesi | -- | -- |
| 25 | Marmara Üniversitesi | ✓ | ✓ |
| 26 | Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi | -- | -- |
| 27 | Necmettin Erbakan Üniversitesi | ✓ | Tez aşamasında öğrenci var, yeni öğrenci alımı yok |
| 28 | Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi | ✓ | -- |
| 29 | Ondokuz Mayıs Üniversitesi | ✓ | ✓ |
| 30 | Pamukkale Üniversitesi | ✓ | -- |
| 31 | Sivas Cumhuriyet Üniversitesi | ✓ | -- |
| 32 | Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi | -- | -- |

| | | | |
|----|---|---|----|
| 33 | Trabzon Üniversitesi | ✓ | -- |
| 34 | Trakya Üniversitesi | ✓ | -- |
| 35 | Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi | ✓ | -- |
| 36 | Ankara Üniversitesi (Lisans eğitimi verilmiyor) | ✓ | ✓ |

Üniversiteler başvuru şartlarında kendi Üniversite senatolarınca kabul edilen farklı ALES puanları ile öğrencilerin başvurularını kabul etmekte. Asgari olarak yüksek lisans için 55 Doktora için 60 iken bazı üniversiteler bu puanları yükseltmişlerdir. Yine bazı üniversitelerde Necmettin Erbakan Üniversitesi gibi Yüksek lisans programları için yabancı dil puanının zorunlu olması bazı birimlerde kontenjanların boş kalmasına neden olabilmektedir. Aslında literatüre hakim olabilmek, alanında yetkinliğe kavuşabilmek için dil eğitiminin olması günümüz dünyasında olmazsa olmaz bir zorunluluktur. Başvuru şartlarındaki farklılıklar yanında programın giriş sınavlarında da farklılıklar bulunmaktadır. Bilim Dallarının değerlendirmede sadece %20 lik bir puan dilimi hakkı vardır. Bilim sınavlarını bazı enstitüler sadece teorik yazılı olarak yaparken mülakat, uygulama veya portfolyo değerlendirmeyi sistem içine alan ve sınavlarda belirli bir puan barajını isteyen enstitüler de bulunmaktadır. Sınavların sözlü olmasında örneğin, jürinin kendi öğrencilerine daha yakın hissetmesi gibi, yansızlığın gerçekten sağlanıp sağlanmadığı konusunda tereddütlerin olduğu da bilinmektedir.

Lisansüstü Eğitim Ders İçerikleri

Üniversitelerde bulunan lisansüstü eğitim veren enstitülerin internet sayfalarında bulunan “Ders Bilgi Paketi” içeriklerinde yer alan bilgilere göre öğretim üyeleri uzmanlık alanlarına göre çeşitli dersler açmaktadır. Her bir öğretim üyesinin uzmanlık ve çalışma alanı farklılık gösterdiğinden dolayı açılan dersler üniversiteden üniversiteye farklılık göstermektedir. Dersler zorunlu ve seçmeli olarak iki bölüme ayrılmıştır. İlgili programların hepsinde; *Seminer*, *Uzmanlık alan dersi* ve *Tez* zorunlu dersler içerisinde yer almakta fakat bu derslerin kredi ve AKTS kredilerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bilgi paketi içinde bazı üniversitelerin ders içeriklerine ve AKTS kredi değerlerine de ulaşamamıştır. Bazı üniversitelerde zorunlu dersler olarak atölye uygulama dersleri yer alırken; örneğin, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nün tüm bilim dallarında yüksek lisans ve doktora programında zorunlu ders “Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği” dersidir. Aynı içeriğe sahip birçok dersin enstitü programlarında farklı isimlerle yer alması Resim-İş Eğitimi Lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora) programlarında yatay geçiş, denklik ve muafiyete dayalı konularda sorunlara yol açabilmektedir.

Resim-iş Eğitimi alanında lisansüstü eğitim veren programlar incelendiğinde, bazı programlarda “*sanat eğitimi*” yerine “*sanat alanı*” ağırlıklı bir eğitim verildiği ve hatta bazılarında sanat eğitimi içerikli derslerin hiç bulunmadığı, ders isimlerinin açık ve anlaşılır olmadığı, derslerin ilgili program ile örtüşmediği ya da ders ismi olabilecek nitelikte düzenlenmediği görülmüştür. Ayrıca lisansüstü dersler incelendiğinde bazı derslerin lisans eğitiminde alınan derslerin benzeri olduğu dikkati çekmektedir. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Programı’nda yer alan; Desen, Grafik dersleri; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’ndeki Desen dersi örnek olarak verilebilir. Bu konuda verilebilecek bir başka örnek; Anadolu Üniversitesi’nde bulunan ilgili programdır, bu üniversitenin Resim-iş eğitimi tezli yüksek lisans programında zorunlu dersler arasında *Atölye* dersleri de bulunmaktadır.

Bunun dışında, bazı üniversitelerde sanat eğitimi derslerinin seçimine yönelik bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu inceleme sonuçları, lisansüstü eğitimde *sanat eğitimi* derslerinin seçimiyle ilgili yüzdellik oran ya da ders sayısı olarak bir zorunluluğun getirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Aksi halde öğrenciler sadece sanat derslerini seçerek lisansüstü ders sürecini tamamlayabilmekte, böylece lisansüstü alan eğitiminin anlamı kalmamakta, böylesi bir yüksek lisans eğitimi de öğrencilere “alan uzmanlığı” kazandıracak düzeyde olmamaktadır.

Bolu ilinde bulunan Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı incelendiğinde, yüksek lisans programında alınması zorunlu derslerinin sadece *sanat alanı* ile ilgili olduğu *eğitim* ve *sanat eğitimi* içerikli derslere yer verilmediği görülmektedir. Bu

enstitünün ilgili programında, 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında, zorunlu alınması gereken ders listesi aşağıda verilmiştir:

Yüksek Lisans Zorunlu Alınması Gereken Dersler ve AKTS kredileri:

(Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|--|------------------|
| Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği . | (T-U-AKTS 3-0-4) |
| Desen I | (T-U-AKTS 2-0-5) |
| Bilgisayar ve Tasarım I | (T-U-AKTS 2-0-6) |
| Sanat ve Yorumu I | (T-U-AKTS 2-0-4) |
| Sanat Eserleri Analizi I | (T-U-AKTS 2-0-4) |
| Desen II | (T-U-AKTS 2-0-5) |
| Bilgisayar ve Tasarım II | (T-U-AKTS 2-0-6) |
| Sanat ve Yorumu II | (T-U-AKTS 2-0-4) |
| Sanat Eserleri Analizi II..... | (T-U-AKTS 2-0-4) |
| Seminer | (T-U-AKTS 0-2-4) |

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı'nın Ders Bilgi Paketleri incelendiğinde 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında aşağıda listelenen derslerin bulunduğu görülmüştür:

Yüksek Lisans Zorunlu Alınması Gereken Dersler ve AKTS kredileri:

(Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|---|--------------------|
| Eğitim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri... | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Görsel Sanatlar Atölye I | (T-U-AKTS 4-0-7,5) |
| Görsel Sanatlar Atölye II..... | (T-U-AKTS 4-0-7,5) |
| Seminer | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Tez | (T-U-AKTS 1-0-30) |

Yüksek Lisans Seçmeli Dersler ve AKTS kredileri:

(Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|---------------------------------|--------------------|
| Baskı Teknikleri (TR) | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Görsel Göstergebilim (TR) | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Uzmanlık Alan Dersi (TR) | (T-U-AKTS 5-0-4,5) |

Doktora Zorunlu Alınması Gereken Dersler ve AKTS kredileri:

(Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|---|--------------------|
| Görsel Sanatlarda Uygulama I ve II..... | (T-U-AKTS 4-0-7,5) |
| Seminer I ve II | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Tez | (T-U-AKTS 1-0-30) |

Doktora Seçmeli Dersler ve AKTS kredileri:

(Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|--|--------------------|
| Eser Analizi I (TR) | (T-U-AKTS 4-0-7,5) |
| Eser Analizi II (TR) | (T-U-AKTS 2-2-7,5) |
| Çağdaş Görsel Sanatlar (TR) | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Nitel Araştırma Yöntemleri | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Görsel Araştırma Yöntemleri (TR) | (T-U-AKTS 4-0-7,5) |
| Sanat Kuramları (TR) | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Nitel Veri Analizi (TR) | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Görsel Göstergebilim ve Sanat (TR) | (T-U-AKTS 3-0-7,5) |
| Uzmanlık Alan Dersi (TR) | (T-U-AKTS 7-0-7,5) |

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans ve Doktora eğitim programları bulunmaktadır. Bu programlarda verilen dersler aşağıda verilmiştir.

Yüksek Lisans Dersleri ve AKTS kredileri:

(Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-iş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|---|------------------|
| Desen Öğretim Yöntemleri | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Canlandırma Tekniklerine Giriş | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Sayısal Resim | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Tipografi (Yazımsal Tasarım) | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Reklam Grafiği | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Grafik Sanatlarında Görsel Dil | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Özgün Baskı (Çukur) Atölye Öğretim Yöntemleri..... | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Resim Atölye Öğretim Yöntemlerine Giriş | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Sanatta Çağdaş Yönelimler | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Grafik Tasarımı Atölye Öğretim Yöntemlerine Giriş | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Grafik Tasarımı Atölye Öğretim Yöntemleri | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Sanatçı Günlükleri: Resimlerin Arkasını Okumak | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Fotoğraf Atölye Öğretim Yöntemlerine Giriş | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Renk Teorileri | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Medya Okuryazarlığı ve Görsel İletişim..... | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Resim Atölye Öğretim Yöntemleri | (T-U-AKTS 3-0-3) |

Doktora Dersleri ve AKTS kredileri:

(Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-iş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı):

| | |
|---|------------------|
| Görsel Algı ve Yaratıcılık | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Resim Atölye Öğretim Yöntemleri (Biçimlendirme) | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Resim Sanatında Dizisellik | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Grafik Tasarımı Alan Disiplinleri Öğretim Yöntemlerine Giriş | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Fotoğraf Atölye Öğretim Yöntemleri Üzerine Çağdaş Eğilimler .. | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Modernizm ve Modernlik | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Görsel Kültür Eğitimi..... | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Çağdaş Sanatta Malzeme ve Teknik | (T-U-AKTS 3-0-3) |
| Bilgisayarda 3B Modelleme Teknikleri | (T-U-AKTS 3-0-3) |

İlgili programlar (25 üniversite) incelendiğinde, genel olarak (bu programlarda verilen ders içerikleri bazında); Resim-iş Eğitimi Alanı (Görsel Sanatlar Eğitimi) ile ilgili uzmanlık gerektiren bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme, sorunların çözümü için yeni stratejik yaklaşımlar geliştirebilme, sorumluluk olarak çözüm üretebilme ve ilgili sorunların çözümlenmesini gerektiren ortamlarda liderlik yapabilmeye yeterlilikleri (Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi, Yüksek Lisans ve Doktora Eğitimi Yeterlilikleri) amacına yönelik ders içeriklerinin yeterli olmadığı görülmüştür. Bu çerçevede ders içeriklerinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Aşağıda verilen Tablo 4’de de görüldüğü gibi eğitim hayatında son iki seviyeyi kapsayan bu eğitim aşaması planlı programlı ciddi bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Tablo 4.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları (TYC,2016-2021)

| | | |
|--------------|------------------|---|
| 7. Seviye | Bilgi | *Biriş veya öğrenme alanında, özgün fikirlerin ve/veya araştırmanın temelini oluşturan ve bir kısmı en ileri düzeydeki ihtisas bilgisine sahip olma. *Alanındaki ve alanının ilişkili olduğu değişik alanların ara yüzündeki bilgi meselelerinde sorgulayıcı yaklaşıma sahip olma. |
| | Beceri | *Bir iş veya öğrenme alanında yeni bilgi ve yöntemleri geliştirmek ve farklı alanlardan bilgiyi bütünleştirmek için yürütülen araştırma ve/veya yenilik faaliyetlerinde sorun çözmede ileri düzeyde beceriye sahip olma. *İleri araştırma işlemlerinin kavranılması, tasarlanması, uygulanması ve uyarlanmasını yapma becerisine ekip üyesi veya kısmen özerk olarak sahip olma. |
| | Yetkinlik | *Öngörülemez, karmaşık ve yeni stratejik yaklaşımlar gerektiren iş veya öğrenme ortamlarını yönetme ve dönüştürme. *Karmaşık bir ortamda değişimi yönetme tecrübesine sahip olma *Meslekî bilgi ve uygulamaya katkı yapmak ve/veya takımların stratejik başarımlarını değerlendirmek için sorumluluk alma. *Bir iş veya öğrenme alanına ve alanlar arasındaki arayüz bilgisine yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının kavram, politika, araçlar |

| | | |
|--------------|------------------|---|
| | | ve uygulaması ve bunların örgün ve yaygın eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla ilişkisi konusunda liderlik yapma. *Bir iş veya öğrenme alanında, toplumsal ve etik meseleleri ve sorumlulukları dikkate alarak bilgiyi bütünleştirme ve yargıda bulunma. |
| 8. Seviye | Bilgi | *Bir iş veya öğrenme alanındaki kuram, uygulama, yöntem ve tekniklerin en ileri düzeydeki sistematik bilgisine ve sorgulayıcı analiz yapacak kapasiteye sahip olma. *Bir iş veya öğrenme alanıyla ilişkili olarak farklı iş veya öğrenme alanlarında en ileri düzeydeki arayüz bilgisine sahip olma. |
| | Beceri | *Bir iş veya öğrenme alanındaki en ileri düzeydeki araştırma ve/veya yenilikte kritik sorunları çözmek, mevcut bilgiyi veya meslekî uygulamayı genişletmek ve yeniden tanımlamak için sentez ve değerlendirmeyi de kapsayan en ileri düzeydeki bilgi, yöntem ve teknikleri kullanmayı gerektiren uzmanlaşmış becerilere sahip olma. *İleri araştırma süreçlerinin kavranılması, tasarlanması, uygulanması ve uyarlanmasını yapma becerisine özerk olarak sahip olma Alanında ortaya çıkan, farklı alanlardaki yöntem ve yaklaşımların kullanımını da gerektiren yeni ve karmaşık sorunları çözme becerisine sahip olma. |
| | Yetkinlik | *Güçlü bir yetkinlik, yenilik, özerklik, bilimsel ve meslekî tutarlılığa sahip olma ve araştırma dâhil iş veya öğrenme ortamlarındaki en ileri seviyedeki yeni fikirlerin ve süreçlerin geliştirilmesinde yetkin olduğunu gösterme. *Bir iş veya öğrenme alanındaki mevcut bilgi veya meslekî uygulamanın yeniden tanımlanmasına veya genişletilmesine imkân veren yeni ve özgün yaklaşımların geliştirilmesinde liderlik yapma. *Bir iş veya öğrenme alanına ve alanlar arasındaki arayüz bilgisine yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının öngörülmemeyen, karmaşık ve yenilik gerektiren ortamlarda geliştirilmesine, örgün ve yaygın eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla desteklenmesine ilişkin konularda özgün politika ve uygulamalar geliştirme. *Bir iş veya öğrenme alanında, toplumsal ve etik meseleleri ve sorumlulukları dikkate alarak yeni bilgi üretme. |

Sonuçlar

Ders programları incelendiğinde, ders veren öğretim elemanlarından “alanda” doktora yapanların yanı sıra, doktora yapmamış, bunun yerine sanatta yeterli programlarından mezun öğretim üyelerinin olduğu da görülmektedir. Bu durum bazen doktora tez yürütme sürecinde sorunlara yol açmaktadır. Tez danışmanları, bazı üniversitelerde ilk dönem *seminer* dersi ile birlikte; bazı üniversitelerde ise *seminer* dersi alındıktan sonra II.yarıyılıda atanmaktadır. Bu durum seminer dersinde tez çalışmasını planlayan ve derinleştirmek için araştırma yapan lisansüstü öğrencisine seminer dersi sonrası danışman atanması nedeniyle tez konusunda anlaşmazlıklara ve sorunlara yol açabilmektedir. Ayrıca lisansüstü programlarda yer alan seminer dersleri bazı üniversitelerde her bir öğrencinin danışmanı tarafından yürütülürken, bazı üniversitelerde ise bu dersi tek bir öğretim üyesi vermektedir. Seminer dersinin danışmanlar tarafından verilmesi daha uygun olabilir. Bazı enstitüler danışman seçimi için öğrenciye tercih formu sunarken bazı enstitüler danışman seçimini öğrenciye bırakmamaktadır.

Nitelikli akademisyen sorunu da değinilmesi gereken bir konudur. Bazı tamamlanmış tezlerdeki eksiklikler, danışman tarafından kontrolü iyi yapılmamış, nitelikli olarak eleştirel bazda okunmamış, sadece dilbilgisi düzeltmelerine yönelik olarak okunmuş tezler ciddiyetsizlik yaratmaktadır. Bazen öğrencilerin tek başına bırakılması, öğrencilerin hazır konulara odaklanması, kolay ulaşabilecek konuları seçmesi, tez değerlendirme jüri seçiminde yapılan etik ihlaller ve dikkatsizlikler de lisansüstü eğitimde önemle üzerinde durulması gereken sorunlardır. Bunun yanında kaliteli, iyi planlanmış, akademik olarak etik kurallara uygun, lisansüstü eğitimin hakkını vererek çalışan *akademik öğretim üyelerinin* de olduğu unutulmamalıdır.

Lisansüstü eğitime kayıt yaptıran öğrenci sayısı ile mezun öğrenci sayısı karşılaştırıldığında, lisansüstü eğitimini yarıda bırakan eğitimini tamamlamayan öğrenci sayısının küçümsenmeyecek bir oranda olduğunu yıllara yayılmış eğitim-öğretim çalışmalarım sırasında yaşayarak deneyimledim. Belirli bir sürede, kayıt oldukları eğitimi tamamlamayanların enstitülerle ilişkisinin kesilmediği tarih aralıklarında (dönemlerde), “*nasıl olsa sürem var*” diyen öğrenciler, tezlerini tamamlamamışlar, sonrasında, kayıtlı oldukları eğitim sisteminden kopmuşlardır. Bu nedenle belirli bir sürede eğitimlerinin tamamlanması için süre kısıtlamasının tekrar geri getirilmesi olumlu olmuştur. Bu programlara başvuru yapanların birçoğu öğretmen olduğundan ve görev yerleri eğitimlerini sürdürdükleri üniversiteden uzak olduğu için devamsızlık durumu ortaya çıkmakta ve eğitimleri yarım kalmaktadır. Lisansüstü eğitimle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin görev yerinden izin alamama, ulaşım sorunları ve ekonomik sorunların yer aldığını belirttikleri görülmektedir. Lisansüstü eğitimini sürdüren öğretmenlerin ders programları

düzenlenirken Enstitü ve MEB olarak en azından ders aldığı dönemlerde ilgili öğrencilere yardımcı olacak kolaylıklar sağlanabilir.

Lisansüstü eğitimi sürdüren, tamamlayanlar için MEB proje geliştirme çalışmalarında görev verilerek, öğretmenlerden alanları ile ilgili projelerde faydalanılmalıdır.

Bunun yanında, lisansüstü eğitimde; sanat eğitimi araştırmalarının ve özellikle tez uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan araştırma izinlerinin alınması konusunda yaşanan sorunların olduğu; gerekli araştırma izninin alınmış olması durumunda dahi, araştırma yapılan okullarda, ilgili okul idarecileri ve öğretmenleri bazında önemli sorunlar yaşandığı da görülebilmektedir.

Lisansüstü çalışmaların özgün, orijinal ve bilimsel yeterlilik kapsamında yapılması esasının olması bilinen bir gerçektir. Tez konularının alanla ilgili çağdaş güncel olması konusunda daha duyarlı olunabilir. Eğitim alanında tezlerin yapılması dar anlamda düşünülmemelidir. Eğitim alanının sadece ilköğretim, ortaöğretim ölçeğinde olmadığı, eğitim-öğretim konusunun insanın bütün hayatını kapsayacak şekilde çok geniş kapsamlı olduğu alanımızda lisansüstü öğrenim gören öğrencilere yansıtılmalıdır.

Eğitimleri ile hem sanat eğitimci hem de sanatçı bir tavır geliştirmelerini beklediğimiz mezunlarımız için, iş-istihdam ve gelecek planlamasının yapılması gerektiği ortadadır. Akademik ortamları önceden tanıyabilmeleri, lisansüstü eğitim hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için, öğrencilerin lisans eğitimleri sırasında bilgilendirilmeleri önemlidir. Öğretmen adaylarının, hem lisans hem de lisansüstü eğitimleri süresince sempozyum, kongre, panel gibi etkinliklere katılımı teşvik edilmelidir. Bu konuda özendirici, burs ve pozitif yararlar sunularak öğrencilerin dikkati çekilebilir. Alanla ilgili öğrenci kongrelerinin, öğrenci çalıştaylarının öğrenciler tarafından organize edilerek düzenlenmesi ayrıca kazandıracak ek yararlar açısından özel öneme sahiptir.

Son olarak, her zaman dile getirilen “isim” konusunun önemine de dikkat çekmek isterim. Eğitim Fakülteleri’nin üniversite eğitiminde geçen ismi ile Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı lisans programı mezunları “Görsel Sanatlar Öğretmeni” olarak atanmaktadır. Bu öğretmenlerin yürütmekte oldukları dersin adı ise “Görsel Sanatlar” dersi. Lisans programı adının “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı” yerine “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Görsel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı” olarak; Lisansüstü eğitim programlarının adının ise “Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı-Görsel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı” olarak değiştirilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktan, O. (2020). Öğretmenlerin kariyer gelişimi açısından lisansüstü eğitimin değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 10(3), 596-607. (<https://doi.org/10.5961/jhes.2020.419>)
- Dilmaç, O. ve Salman, F (2017). Pedagojik formasyon eğitimi alan görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik yeterliklerinin belirlenmesi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(37), 115-128.
- Ekinci, A. ve Öter, M: Ö (2010) Finlandiya’da eğitim ve öğretmen yetiştirme sistemi, çalışma ziyareti raporu, <https://docplayer.biz.tr/4955627-Finlandiya-da-egitim-ve-ogretmen-yetistirme-sistemi.html> Erişim tarihi: Eylül-2021
- Katırcı, M. D. (2017). Sanat eğitiminin gerekliliğine ilişkin pedagojik formasyon öğrencilerinin görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1635-1650.
- Katırcı, M. (2016). Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Bir Meslek Olarak Görsel Sanatlar Öğretmenliğini Tercih Etme Nedenleri, *Cumhuriyetin Işığında Yükseköğretimde Sanat Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Türkiye, 23 - 25 Kasım 2016
- MEB, (2017). <https://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/39> Erişim tarihi: Eylül-2021
- MEB, (2021) Milli Eğitim Bakanlığı, İnternet sayfası, (<https://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-alanlari-atama-ve-ders-okutma-esaslari/icerik/201>). Erişim tarihi: Eylül-2021
- TYC, (2016-2021). Türkiye Yeterlikler Veri Tabanı, <https://tyc.gov.tr/sayfa/seviye-tanimlayicilari-i712200cd-6948-4b48-8c34-4ad207efbaac.html> Erişim tarihi: Eylül-2021
- YÖK, (2021). Yüksek Öğrenim kurumu, İnternet sayfası, (https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/IdariBirimler/egitim_ogretim_daire_bsk/pedagojik-formasyon-usul-ve-esaslar.aspx), Erişim tarihi: Ekim-2021